

Handläggare
Susanne Rydberg Lif
Telefon: 08-50805097**Till**
Hässelby-Vällingby
stadsdelsnämnd
2025-10-23

Handlingsplan för hbtqi-personers rättigheter och möjligheter 2030

Remiss från kommunstyrelsen Dnr KS 2025/836

Förvaltningens förslag till beslut

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens yttrande över remissen och överlämnar det till kommunstyrelsen

Sammanfattning

I Europakonventionen framgår förbud mot diskriminering och genom den garanteras även skydd för de mänskliga rättigheterna. Konventionens artiklar är tillämpliga då en person diskrimineras på grund av sin sexuella läggning. Europakonventionen gäller som lag i Sverige. Vidare finns i den svenska diskrimineringslagen sju diskrimineringsgrunder som bland annat omfattar sexuell läggning samt könsöverskridande identitet eller uttryck. Handlingsplan för hbtqi-personers rättigheter och möjligheter är kopplad till Stockholm stads program för de mänskliga rättigheterna, MR-programmet. Handlingsplanens övergripande mål är att säkerställa att stockholmarna har lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet, könsuttryck och könskaraktäristika. Förvaltningen anser att handlingsplanen på ett tydligt sätt beskriver resultatmål inom de olika fokusområdena och ger exempel på insatser och aktiviteter för förflyttningar i riktning mot stadens övergripande effektmål.

Bakgrund

FN-konventioner och FN:s allmänna förklaring om mänskliga rättigheter är grunden för nationellt och internationellt skydd för homosexuella, bisexuella, transpersoners, queera personers och intersexpersoners, hbtqi-personers, åtnjutande av de mänskliga rättigheterna. Sexuell läggning och könsidentitet får inte utgöra grund för diskriminering eller övergrepp. I Europakonventionen framgår förbud mot diskriminering och genom den garanteras även skydd för de mänskliga rättigheterna. Konventionens artiklar är tillämpliga då en person diskrimineras på grund av sin sexuella läggning. Europakonventionen gäller som lag i Sverige. Vidare

finns i den svenska diskrimineringslagen sju diskrimineringsgrunder som bland annat omfattar sexuell läggning samt könsöverskridande identitet eller uttryck.

Ärendet

De mänskliga rättigheterna omfattar alla, alltid och överallt. Alla nämnder och bolagsstyrelser har ansvar för att säkerställa de mänskliga rättigheterna i sina verksamheter och arbetet ska vara systematiskt och sammanhållet. Stockholms stads program för de mänskliga rättigheterna, MR-programmet, ger vägledning i arbetet.

Situationen för hbtqi-personer i Sverige har förändrats mycket de senaste årtiondena. Detta har medfört ökad tillgång till rättigheter både på det sociala och juridiska området, förstärkt skydd mot diskriminering, ökad synlighet och fler möjligheter till gemenskap. Trots det är risken för ohälsa signifikant högre för personer som inte följer eller bryter mot konventionella normer kopplade till könsidentitet och sexuell läggning.

Denna handlingsplan fokuserar på att säkra stockholmares lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet, könsuttryck och könskaraktäristika. I handlingsplanen uttrycks detta också som hbtqi-personers rättigheter. Handlingsplanen sträcker sig till år 2030.

Handlingsplanens övergripande mål är:

- Staden säkerställer att stockholmare har lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet, könsuttryck och könskaraktäristika.

Handlingsplanen utgår från MR-programmets tre fokusområden. Dessa utgör tillsammans grundläggande förutsättningar för att staden ska kunna bidra till jämlika levnadsvillkor för alla stockholmare och säkerställa att de mänskliga rättigheterna efterlevs i stadens verksamheter. De tre fokusområdena är:

- Kunskap och information.
- Velfärd och service.
- Delaktighet och inflytande.

Till varje fokusområde hör ett antal mål uppdelade i effektmål och resultatmål. Effektmålen beskriver den övergripande och långsiktiga förändring som eftersträvas. Resultatmålen är den direkta förändring som ska genomföras i stadens verksamheter. Målen avser att skapa en tydlig styrning och samtidigt en flexibilitet

för nämnder och bolagsstyrelser att utifrån sina verksamhetsområden själva ta fram aktiviteter för att uppnå målen.

En central metod för genomförandet är att utveckla ett rättighetsbaserat arbetssätt som hjälper verksamheten att fokusera på individer och grupper som riskerar att inte få sina rättigheter tillgodosedda och som riskerar att lämnas utanför enligt principen i Agenda 2030. Kommunstyrelsen ansvarar för övergripande samordning, stöd och uppföljning i implementeringen av handlingsplanen.

Kunskap och information

Kunskap och information utgör grundförutsättningar för arbetet med att säkerställa hbtqi-personers rättigheter. Transpersoner är särskilt utsatta för fördomar, intolerans och diskriminering. Staden ser därför fortsatta behov av insatser för att säkerställa goda kunskaper om hbtqi-personers rättigheter och levnadsvillkor bland stadens medarbetare och för att sprida information till rättighetsbärarna om deras rättigheter.

Stadens effektmål gällande kunskap och information är:

- Stadens medarbetare bemöter alla invånare respektfullt och anpassat efter individens behov – oavsett sexuell läggning, könsidentitet, könsuttryck eller könskaraktäristika.
- Det är tydligt för hbtqi-personer att stadens verksamheter är tillgängliga för dem.

Resultatmålen för stadsdelsnämnderna är:

- Stadens medarbetare har god kunskap om hbtqi-personers rättigheter och vad det innebär för verksamheten.
- Stadens medarbetare har god kunskap om transpersoners levnadsvillkor och särskilda utsatthet.
- Stadens medarbetare har god kunskap om bemötande av personer som riskerar att bli utsatta utifrån flera diskrimineringsgrunder.
- Verksamheter i staden samt stadens alla pedagogiska verksamheter diplomerar sig med hjälp av stadens diplomutbildning.
- Stadens verksamheter synliggör, både fysiskt och digitalt, kunskap om hbtqi-frågor.

Staden kommer ta fram en ny utbildning för stadens anställda om hbtqi-personers rättigheter. Syftet är att ge fler verksamheter möjlighet att ta del av en utbildning och att erbjuda verksamheter att diplomera sig med hjälp av utbildningen. Att diplomera sig är ett

sätt att säkerställa att hbtqi-personers rättigheter respekteras i verksamheten.

Välfärd och service

I MR-programmet framgår att stadens välfärd och service ska planeras och utformas för att säkerställa att mänskliga rättigheter respekteras. För att motverka diskriminering behövs kunskap och arbetssätt för att få syn på normer, både i samhället och i stadens verksamheter. Ett normkritiskt perspektiv fokuserar på normer och maktstrukturer som gör att vissa personer uppfattas som ”avvikande” och andra som ”normala” och vilka konsekvenser denna obalans bidrar till. Staden behöver säkerställa att de mänskliga rättigheterna respekteras både i verksamhet som drivs i stadens egen regi och i verksamhet som drivs i upphandlad form. I praktiken kan det exempelvis handla om att ställa krav på leverantörers kompetens avseende hbtqi-personers rättigheter och levnadsvillkor. Förskolan ska erbjuda alla barn samma möjlighet till utveckling, lärande och lek utan att de begränsas av sin könstillhörighet, könsidentitet eller könsuttryck. Förskolan är ofta barnets första ”egna” miljö utanför hemmet och barn som lever i familjer som bryter mot heteronormen behöver få sin familj bekräftad på förskolan.

Stadens effektmål gällande välfärd och service är:

- I stadens skolor och förskolor känner sig barn, unga och vuxna trygga och inkluderade oavsett sexuell läggning, könsidentitet, könsuttryck eller könsskarakteristika.
- Staden säkerställer lika tillgång till stöd, vård och omsorg oavsett sexuell läggning, könsidentitet, könsuttryck eller könsskarakteristika.
- I staden finns olika typer av mötesplatser som är inkluderande för hbtqi-personer.
- Staden säkerställer lika tillgång till kultur, idrott och fritid oavsett sexuell läggning, könsidentitet, könsuttryck eller könsskarakteristika.
- Offentliga miljöer i staden är trygga för hbtqi-personer.

Resultatmålen för stadsdelsnämnderna är:

- Stadens förskolor identifierar och vidtar åtgärder mot eventuella normer och arbetssätt i verksamheten som riskerar att exkludera barn som själva eller vars familjer bryter mot normer om sexuell läggning, könsidentitet, könsuttryck eller könsskarakteristika.
- Lärare, annan skolpersonal och förskolepersonal har förutsättningar att agera aktivt när de ser eller får

information om kränkningar, våld och diskriminering mot barn och unga på grund av sexuell läggning, könsidentitet, könsuttryck eller könskaraktäristika.

- Stadens verksamheter förebygger och bekämpar diskriminerande fördomar, beteenden, språkbruk och bilder.
- Stadens äldreomsorg identifierar och vidtar åtgärder mot eventuella normer och arbetssätt i verksamheten som riskerar att exkludera äldre hbtqi-personer.
- Stadens verksamheter har arbetssätt för att upptäcka hbtqi-personer som utsätts för våld, exempelvis våld i nära relation, hedersrelaterat våld och hatbrott, och säkerställer lika tillgång till skydd, stöd och hjälpinsatser som för heterosexuella cis-personer, en person som identifierar sig med det kön hen tilldelades vid födseln.
- Stadens verksamheter säkerställer att mötesplatser är trygga och inkluderande för hbtqi-personer.
- Stadens verksamheter erbjuder särskilda mötesplatser för hbtqi-personer.
- Stadens verksamheter säkerställer att kultur-, idrotts- och fritidsverksamhet är inkluderande för hbtqi-personer.
- Stadens verksamheter vidtar åtgärder för att fler unga hbtqi-personer ska ha en meningsfull fritid.
- Stadens verksamheter har god kunskap om och vidtar åtgärder utifrån vad som skapar trygghet för hbtqi-personer i offentliga miljöer.

Äldre hbtqi-personer kan ha svårt att känna förtroende för socialtjänsten beroende på den historiska stigmatiseringen och sjukdomsstämpeln som fanns kvar i Sverige fram till 1979, när homosexualitet inte längre klassades som en sjukdom av Socialstyrelsen. Hbtqi-personer som utsätts för våld i nära relation, hedersrelaterat våld och förtryck och hatbrott kan befinna sig i en särskild sårbar situation och unga hbtqi-personer kan riskera att utsättas för omvändelseförsök, tvångsäktenskap eller så kallade uppfostringsresor.

Stadens alla mötesplatser ska vara trygga och inkluderande för hbtqi-personer men utifrån hbtqi-personers behov och önskemål är det motiverat att även erbjuda särskilda mötesplatser. En del mötesplatser behöver rikta sig mot en specifik grupp som exempelvis unga hbtqi-personer, äldre hbtqi-personer, hbtqi-personer med funktionsnedsättning, transpersoner eller regnbågsfamiljer. Insatser för att säkerställa lika tillgång till kultur, idrott och fritid kan betyda en bredd av insatser och insatser utifrån olika målgruppers behov.

Delaktighet och inflytande

Stadens verksamheter ska erbjuda stockholmare möjlighet till delaktighet och inflytande, särskilt grupper och personer som riskerar att lämnas utanför. Dels för att skapa tillit och förtroende för det demokratiska systemet och stadens verksamheter och dels för att inkludera invånares kunskap och erfarenheter i stadens utvecklingsarbete.

I ett rättighetsbaserat arbetssätt är delaktighet och inkludering en bärande princip. Invånarnas delaktighet har ett viktigt värde både för invånarna generellt, för de som använder sig av verksamheterna och för verksamheterna i sig. Genom delaktighet får de som ger service, beslutar om eller utför insatser mer kunskap om målgruppers behov och erfarenheter. Det ger i sin tur högre kvalitet och bättre service.

Staden ska öka kunskapen om hbtqi-personers upplevelser av välfärdsverksamheterna och offentliga miljöer. Staden ska även identifiera utmaningar och behov som hbtqi-personer upplever i kontakten med verksamheterna och de offentliga miljöerna.

Stadens effektmål gällande delaktighet och inflytande är:

- Verksamheter som möter medborgare har god kunskap om hbtqi-personers upplevelser av stadens välfärd och service.
- Staden har långsiktiga samarbeten med civilsamhällesorganisationer som företräder hbtqi-personers rättigheter.

Resultatmålen för stadsdelsnämnderna är:

- Stadens verksamheter arbetar med enkäter, intervjuer och referensgrupper för att särskilt fånga hbtqi-personers behov och erfarenheter.
- Stadens verksamheter samarbetar med civilsamhällesorganisationer kring insatser som synliggör och främjar hbtqi-personers rättigheter.

Samtliga nämnder ansvarar för att identifiera och möta behov av samråd i frågor som särskilt berör hbtqi-personer. Inhämtning av erfarenheter från individer som nyttjar verksamheter ska ses som ett möjligt komplement till strukturerade samråd.

Civilsamhällesorganisationer som företräder hbtqi-personers rättigheter kan tillfrågas om att ge synpunkter på insatser som stadens verksamheter erbjuder eller planerar att erbjuda. Det kan exempelvis handla om hur stadens verksamheter bättre kan nå målgrupper som transpersoner och samkönade par eller att få

synpunkter på hur en öppen verksamhet för äldre hbtqi-personer ska utformas.

Uppföljning

Stockholms stads arbete med handlingsplanen ska utgå från ordinarie processer samt från kunskap om stockholmarnas levnadsvillkor och tillgång till de mänskliga rättigheterna. Arbetet är tvärsektoriellt och har betydelse för samtliga verksamhetsområdesmål i stadens budget. Nämnder ska i samband med ordinarie uppföljningsprocesser synliggöra resultat och utmaningar i arbetet med hbtqi-personers rättigheter.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom stadsdelsdirektörens stab.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen anser att handlingsplanen på ett tydligt sätt beskriver resultatmål inom de olika fokusområdena och ger exempel på insatser och aktiviteter för förflyttningar i riktning mot stadens övergripande effektmål. Det är även positivt att insatser och aktiviteter kan kopplas till flera verksamhetsområdesmål i stadens budget.

I handlingsplanen beskrivs att en central metod för att genomföra arbetet med att säkerställa hbtqi-personers rättigheter och möjligheter tillgodoses är att utveckla ett rättighetsbaserat arbetssätt. På stadens intranät finns länsstyrelsernas metodstöd för ett rättighetsbaserat arbetssätt. Metodstödet är väl genomarbetat och beskriver bland annat de tre grundprinciperna och tillämpningen av arbetssätt men utgår till stora delar från länsstyrelsernas organisation och uppdrag. Förvaltningen anser att det vore bra med ett för staden gemensamt metodstöd för det rättighetsbaserade arbetssättet. Det skulle även underlätta implementeringen av handlingsplanerna som hör till stadens MR program.

Gunilla Ekstrand
Stadsdelsdirektör

Bilagor

1. Handlingsplan för hbtqi-personers rättigheter och möjligheter 2030, kommunstyrelsen.
2. Remissbrev, kommunstyrelsen, 2025-08-29.
3. Tjänsteutlåtande, kommunstyrelsen, 2025-06-10.

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Gunilla Ekstrand, Stadsdelsdirektör	2025-09-29